

Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

REKVISITT
KONTROLL- OG
KVALITETSDIVISJONEN
DEPARTEMENTET

9/1-2012
2011/02944
→083

Deres referanse
201102944-/HKR

Vår referanse (bes oppgitt ved svar)
11/01275-2/CBR

Dato
4. januar 2012

Høringsuttalelse - endringer i statsborgerloven og statsborgerforskriften - adgang til å innhente opplysninger fra andre offentlige organer

Det vises til departementets høringsbev av 25. november 2011, med forslag til endringer i statsborgerloven og statsborgerforskriften. Konkret foreslås det å gi statsborgermyndighetene hjemmel i lov til å hente inn og behandle opplysninger fra andre offentlige organer i saksbehandlingsøyemed, uten hinder av taushetsplikt.

Datatilsynet mener at departementets forslag utfordrer personopplysningsvernet, hvoretter den enkelte har *rett til kontroll med egne personopplysninger*.

Når det gjelder forvaltningsorganers utredningsplikt i forbindelse med forberedelse til enkeltvedtak¹, er det ikke tvilsomt at myndighetene kan behandle de personopplysningene som er nødvendige for å avgjøre den konkrete forvaltningssaken. Personopplysningsvernet er tradisjonelt ivaretatt ved at parten selv fremskaffer de opplysningene som er nødvendige for å dokumentere hvilke rettigheter og plikter vedkommende eventuelt har i den aktuelle forvaltningssaken, og å legge disse frem for forvaltningsorganet².

Myndighetene vil normalt hente inn personopplysninger av eget tiltak, og uten partens klare medvirkning, først når det foreligger en særskilt kontrollhjemmel eller når medvirkning ellers ikke er mulig. Også i en kontrollfase er det grenser for hvordan myndighetene kan gå frem for å hente inn personopplysninger for å belyse en forvaltningssak³.

I dette tilfellet ønsker departementet å innføre adgang til systematisk innhenting av personopplysninger fra andre offentlige myndigheter, uten at parten har medvirket på annen måte enn å fremme en søknad etter lov om statsborgerskap. Endringen er ment å skape mer effektiv saksbehandling.

¹ Jf forvaltningslovens § 17.

² Jf også statsborgerlovens § 29 første ledd

³ Datatilsynet viser til sin høringsuttalelse av 9. desember 2011 til Arbeidsdepartementet, vedrørende forslag om å tillate innhenting og samkjøring av offentlige registre fra andre offentlige myndigheter for å avdekke misbruk av velferdsordninger (vedlagt)

Forholdsmessighet

Datatilsynet mener at den ordningen som foreslås innført svekker den enkeltes rett til å holde kontroll med egne personopplysninger. Selv om Datatilsynet ser at tiltaket kan være effektiviserende og ressursbesparende, mener tilsynet allikevel at det ikke er *nødvendig* for at myndighetene skal kunne utføre sine oppgaver etter statsborgerregelverket.

Tilsynet stiller derfor spørsmål ved om det tiltaket som foreslås innført er *forholdsmessig*, altså om det står i et rimelig forhold til den interessen samfunnet har i at tiltaket iverksettes. Tiltaket kan være i strid med EMK art 8 og EUs personverndirektiv, som begge oppstiller krav om forholdsmessighet (nødvendighet).

Det vises her til at formålet kan nås ved gjennom *mindre inngripende tiltak*, nemlig ved at parten selv legger frem de opplysningene som er nødvendige for å opplyse forvaltningssaken. Når den parten selv bidrar til å opplyse sine forvaltningssaker vil han ha kontroll med *hvilke opplysninger* som hentes inn og *hvor* de hentes fra. Parten får muligheten til å vurdere opplysningenes *relevans* og *kvalitet*, og til å ta endelig stilling til hvorvidt opplysningene skal *overleveres* til det aktuelle forvaltningsorganet.

Datatilsynet vil understreke at en *frivillig ordning*⁴ langt på vei vil kunne tilfredsstille de *brukerhensyn* som begrunner lovforslaget, og være relativt uproblematisk for den enkeltes personvern. Tilsynet ville ikke hatt store innvendinger dersom ordningen ble etablert som et tilbud til personer som av ulike grunner ikke selv ønsker eller er i stand til å dokumentere sin egen forvaltningssak. Det at tiltaket gjøres *obligatorisk* for enhver som fremmer et krav etter statsborgerloven, gir det tvangslignende karakter, hvilket skjerper kravet til samfunnsinteressen.

Ved vurderingen har Datatilsynet lagt vekt på at *det vil bli behandlet opplysninger som er sensitive* i henhold til definisjonen i personopplysningslovens § 2 nr 8, hvilket tilsier at den enkeltes interesse i å ha kontroll med egne opplysninger skal tillegges større vekt.

Datatilsynet mener endelig at forslaget harmonerer dårlig med *formålsbestemthetsprinsippet*, slik dette kommer til uttrykk i EUs personverndirektiv. Prinsippet innebærer et forbud mot at opplysninger som er innsamlet for ett formål uten videre benyttes til andre formål enn det opprinnelige.

Særlig om taushetsplikten

Det foreslåtte tiltaket nødvendiggjør omfattende, systematiske unntak fra den *taushetsplikten* som den enkelte offentlige ansatte har i medhold av forvaltningsloven.

Tilsynet frykter at man på sikt etablerer en informasjonsflyt internt i forvaltningen som er uoversiktlig og uforutberegnlig for den enkelte borger. En slik utvikling kan forrykke maktbalansen mellom borger og stat, og vil på sikt kunne svekke borgerens tillit til forvaltningen. Det kan medføre at den enkelte holder opplysninger tilbake for forvaltningen,

⁴ En frivillig ordning forutsetter at den enkelte kan velge, helt eller delvis, enten å opplyse saken selv eller å la forvaltningsorganet hente inn opplysningene direkte

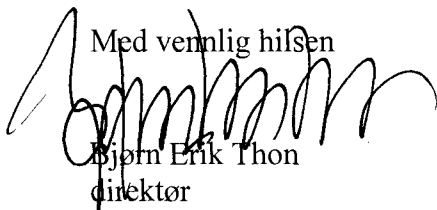
eller oppgir opplysninger som er uriktige av frykt for at opplysningene spres videre. En slik frykt kan være grunnet i helt legitime forhold. Dette kan igjen føre til dårlig kvalitet på opplysningene i forvaltningen, hvilket øker risikoen for at det treffes beslutninger på uriktig eller mangelfullt grunnlag.

Tilsynet mener at lovgiver må se dette forslaget i sammenheng med *andre tiltak*⁵ hvor det gjøres omfattende unntak fra lovhjemlet taushetsplikt for å muliggjøre utveksling og deling av personopplysninger i offentlig forvaltning. Lovgiver også må ta i betraktning at tilsvarende hjemler vil søkes etablert også innen *andre deler av forvaltningen*, dersom forslaget nå vedtas på statsborgerforvaltningens område.

Forholdet til Skattedirektoratets Folkeregisterprosjektet

Datatilsynet etterlyser at nødvendigheten av tiltaket vurderes i lys av myndighetenes arbeid med å modernisere det sentrale folkeregisteret, hvor formålet også er å sikre effektiv utveksling og god kvalitet på personopplysninger som brukes i forvaltningen.

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
direktør

Cecilie L B Rønnevik
seniorrådgiver

Vedlegg: datatilsynets høringsuttalelse av 9. desember 2011 til
Arbeidsdepartementet (dok 11/00970-2)

⁵ herunder nevnte forslag til endringer i folketrygdloven og innføring av automatisk frikortordning